



سؤال پرداخته ویژگی های بارز امام از جمله روحانی بودن، اجتهاد، مرجعیت، فیلسوف بودن، سیاسی بودن، خلوص، انقلابی بودن، عارف بودن و مردم شناسی را مورد بررسی قرار داده و تا آنجا که امکان طرح مسایل وجود داشت به آن پرداخته ایم. اکنون در پی آن نوشتارها، به ویژگی های دیگری از امام اشاره می کنیم که باعث جاذبیت بیشتر او برای مردم بود و به همین دلیل مردم او را به رهبری

خرداد را ماه امام نامیده ایم و هر سال در این ماه به مقوله ای درباره آن بزرگ می پردازیم و بخشی از ویژگی ها و یا اندیشه های او را به بررسی می نشینیم. امسال نیز چون گذشته ویژگی های بارز دیگری از او را مورد توجه قرار می دهیم تا به این سؤال همیشگی پاسخ گوئیم که چرا مردم امام را به دیگران ترجیح دادند و او را به رهبری برگزیدند. در مقالات سال های گذشته تا حدودی به این

خود انتخاب کردند.

اولین ویژگی امام، نحوه گفتمان او با مردم بود. امام روشی را در گفتمان خود برگزیده بود که با تمام روشنفکران، علما و اندیشمندان تفاوت داشت. او علیرغم سطح علمی بسیار بالا که ادبیات خاص خود را به همراه دارد با زبان بسیار ساده و همه فهم با مردم صحبت می کرد و از طریق این گفتمان توانست ارتباط بسیار نزدیک و صمیمی با آنان برقرار سازد. تجربه علمی این نکته را روشن می سازد که معمولاً تحصیل کرده ها زبان خاص خود را دارند و توان گفتگو با عموم مردم را از دست می دهند. این ویژگی باعث می شود که طبقه نخبگان و خبرگان از توده مردم جدا شده و توان ایجاد ارتباط و اثرگذاری از آن ها گرفته شود.

هنر امام این بود که با گفتمان خاص خود توده مردم را جذب می نمود و با قلم خود که شیوا، روان، سلیس، حماسی، پرمحتوا و همراه با جلوه های غنی از ادبیات فارسی بود طبقه متفکر و خاص جامعه را همراه می ساخت. اگر امام تنها گفتمان مردمی خود را دنبال می نمود، از جذب نخبگان جامعه محروم می گشت و اگر تنها ظرافت های قلمی، ادیبانه و پیچیده را به کار می گرفت، مردم را از دست می داد و فقط در میان پژوهشگران و عالمان جا باز می نمود ولی او با تلفیق این دو ابزار توانست کل جامعه را با خود همراه سازد و انقلابی به بزرگی انقلاب اسلامی ایران را رهبری نماید.

ویژگی دیگر امام، ریش سپیدی یا شیخوخیت او بود. واقعیت این است که طول عمر در حوزه علمیه و مابین توده مردم نقش اساسی بازی می کند و باعث می شود اطمینان خاطر و

قوت قلب نسبت به پیر مراد بیشتر شود. مراجع تقلید شیعه که در حوزه های علمیه توسط خبرگان دینی انتخاب می شوند معمولاً دارای عمر طولانی هستند و به همین دلیل یکی از لوازم مرجع شدن در حوزه های شیعه داشتن عمر طولانی است. گرچه به ندرت خلاف این رویه در حوزه ها وجود داشته ولی رویه دایمی و سنت انتخاب مرجع در همین چارچوب است.

از طرف دیگر، به دلیل تعالیم عالیة اسلام و خصوصیت فرهنگی مردم ایران، افراد معمر دارای احترام خاصی در جامعه هستند و پذیرش بالایی در جامعه دارند. این ویژگی وقتی با خصوصیات دیگری هم چون علم الهی، صداقت، فداکاری، سیاست، همدردی با مردم و... پیوند می خورد اطمینان مردم را بیش از پیش جلب می کند و آرامش قلبی به آن ها می دهد.

امام نهضت اسلامی را در سال ۱۳۴۲ در حالی که حدود شصت و سه سال داشت آغاز نمود و توانست در سن حدود هشتاد سالگی این انقلاب را به پیروزی برساند و این در شرایطی بود که او از آغاز نهضت از مجتهدین طراز اول شیعه به شمار می رفت. عمر طولانی موقعیت مرجعیت را برای او فراهم کرده بود و برای مردم این باور را ایجاد کرده بود که او ذخیره الهی است و می تواند به عنوان پدری دلسوز که منافع آن ها را دنبال می کند ایفای نقش نماید. این ویژگی در شرایط بحرانی که در جریان انقلاب پیش می آید تأثیر فراوان دارد، زیرا اتخاذ تصمیم های سخت و غیرعادی نیازمند پختگی قابل قبول از جانب مردم است تا آن ها با اطمینان خاطر و اعتماد کامل تصمیمات را اجرا نمایند نکته مهم دیگر این که انقلاب همراه با دگرگونی

است و این دگرگونی در تمام ابعاد وجود دارد. بنابراین، در جریان انقلاب به صورت دایم گفتگوها و عملکردهایی وجود دارد که با گذشته متفاوت و گاهی اوقات غیرعادی به نظر می‌رسد. در چنین شرایطی اگر مردم به رهبر و یا رهبران خود اعتقاد نداشته باشند از آن‌ها پیروی نمی‌کنند و روند انقلاب با مشکل مواجه می‌شود. با توجه به ویژگی‌های جامعه شناختی ایران که حاکی از بنیادهای پدرسالاری می‌باشد، شیخوخت امام به‌عنوان یک موهبت مطرح می‌شود که می‌تواند پاسخگوی شرایط سخت انقلاب باشد.

نکته جالب توجه این‌که امام علیرغم عمر طولانی دارای اندیشه جوان و انقلابی بود و هر چه بر سن او اضافه می‌گشت، فکرش تازه‌تر و جوان‌تر می‌شد و توان مواجهه‌اش با مشکلات پیچیده دوران انقلاب افزایش می‌یافت. این دو ویژگی که گاهی اوقات متضاد به نظر می‌رسد، باعث می‌شد که هم اعتماد مردم را جلب و آن‌ها را رهبری نماید و هم قدرت برخورد و حل معضلات پیش آمده را به خوبی داشته باشد.

متانت امام از ویژگی‌های بارز دیگری است که ظاهر قابل قبولی را برای رهبری به نمایش می‌گذارد. این ویژگی که در چهره، بیان، نگاه و رفتار امام به خوبی نمایان بود از او شخصیتی می‌ساخت که مخاطب را تحت تأثیر قرار می‌داد و مردم را امیدوار می‌نمود.

امام بلند صحبت نمی‌کرد و بلند هم نمی‌خندید و حتی در موقع ضرورت فقط لبخند زیبایی بر لب جاری می‌ساخت. این ویژگی در چهره او صلابتی ایجاد کرده بود که هر بیننده‌ای را تحت تأثیر قرار می‌داد و این تأثیر زمانی

بیشتر می‌شد که رفتار باوقار امام نیز به آن افزوده می‌گشت.

چهره مصمم امام همراه با رفتار سنگین، شخصیت متینی از او ساخته بود که انجام کارهای بزرگ توسط او را ممکن می‌ساخت و این ویژگی در پیشبرد انقلاب که همراه با موانع و مشکلات طاقت فرسا بود تأثیر بسزایی داشت.

سلامت جسم و نفس که در بالاترین حد در امام دیده می‌شد، از عوامل مهم دیگر جذب مردم توسط ایشان بود. مردم که همیشه به دلیل کبر سن نگران سلامتی امام بودند، وقتی او را سالم و قوی می‌دیدند خوشحال می‌شدند و زمانی که خودسازی او را در جهت کنارگزاری نفس اماره شاهد بودند، اطمینان قلبی بیشتری نسبت به او پیدا می‌کردند. مردم به خوبی می‌دانستند که لازمه سلامت فکر و ایده، سلامت جسم و نفس است و امام که دارای این ویژگی است قطعاً تفکر صحیحی جهت اداره انقلاب دارد.

حرکات موزون دست و صورت امام در هنگام سخن گفتن و استفاده از لطفه‌ها و امثال و حکم و داستان‌های ویژه برای جانداختن نظریات تأثیر فراوان داشت که امام به خوبی از آن استفاده می‌کرد و شنونده را مجذوب و مردم را تحت تأثیر قرار می‌داد.

مجموعه این ویژگی‌ها در گفتمان، چهره، رفتار و سلوک که جنبه‌های ظاهری و قالبی دارد از او شخصیتی ساخت که توانست محتوای اندیشه دینی و عرفان خود را به مردم ایران منتقل و انقلابی عظیم به نام انقلاب اسلامی ایران را توسط آنان به پیروزی رساند.

دکتر سیدمحمد صدر